

Prilog raspravi o prijedlogu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije

Opće napomene:

- rok za javnu raspravu o Nacrtu strategije prekratak je i nedovoljan za temeljitu i strukturiranu raspravu
- u Nacrtu su česte tuđice i tehnokratska terminologija
- potrebno je istaknuti da proces internacionalizacije neće negirati nastavu na materinskom jeziku
- potrebno je izbjeći ponavljanja
- potrebno je ujediniti analize koje treba izraditi
- potrebno je uskladiti razinu razrađenosti predloženih mjera (negdje su preopćenite, a negdje vrlo specificirane)
- potrebno je bolje definirati nositelje tako da oni budu usuglašeni sa stvarnim nadležnostima pojedinih tijela i ustanova, uz izdvajanje jednog koordinatora
- potrebno je osigurati evaluaciju eksperimentalnih programa i implementaciju rezultata
- potrebno je na jednom mjestu predvidjeti sve potrebne izmjene zakonskih i podzakonskih akata
- napredovanje mora ovisiti o individualnim kvalitetama, a ne okolnostima
- potrebno je predvidjeti prioritete (uskладiti vremenik pojedinih aktivnosti i izraditi popis mjera po godinama)
- potrebno je istaknuti kako su odgoj i obrazovanje nedjeljivi, odnosno da će se u tekstu koristiti pojam obrazovanja koji podrazumijeva i odgoj
- misija i vizija hrvatskog obrazovnog sustava u dijelovima je nejasna i ne zna se kada ju je i tko ju je donio (raspravio, usuglasio)
- samovrednovanje je nedovoljno razrađeno (osobito u odnosu na vanjsko vrednovanje)
- potrebno je dati prijedloge kojima će cilj biti uspostava kvalitetnog sustava mentorstva
- tematsku cjelinu „Cjeloživotno učenje“ treba premjestiti iza cjeline „Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje“, radi usklađivanja sa slijedom razina obrazovanja i stjecanja kvalifikacija
- potrebno je uskladiti predložena nadležna tijela s njihovim stvarnim nadležnostima (ako se kao nadležno tijelo definira „tijela državne i javne uprave“, nije jasno tko će uistinu biti odgovoran za koordinaciju provedbe pojedine mjere)
- uz svaku predloženu mjeru kao pokazatelj postignuća uvrstiti pokazatelj koji upućuje na mogućnost implementacije mjere (npr. pokazatelj „definirana matrica kompetencija“ ne vodi praktičnoj primjeni matrice, kao što bi bio slučaj s pokazateljem „donesen Pravilnik o kompetencijama savjetnika, mentora i trenera na svim razinama obrazovanja“)
- uz svaku tematsku cjelinu voditi brigu o mjerama koje će osigurati dugotrajnu implementaciju Strategije
- potrebno je ujednačiti korištenje termina učitelj, odgojitelj, nastavnik, profesor (npr. na str. 40 spominju se samo učitelji iako je moguće pretpostaviti da se mjere odnose i na nastavnike) – čini se smislenim razmisliti o uvođenju jedinstvenog pojma za edukatore na svim razinama obrazovanja, a u najmanju ruku bi bilo važno usuglasiti korištenje tih pojmova i definirati ih na početku strategije (razmisliti o pojmovniku, rječniku ili sl.). Ovo je posebno vidljivo u razradi cilja „podići kvalitetu rada i društvenog ugleda učitelja“ gdje se nastavnici

spominju tek sporadično, a **poglavlje o kvaliteti rada i društvenog ugleda odgojitelja je potpuno izostavljeno.**

- Djeca/učenici s teškoćama u razvoju nisu dovoljno vidljiva ni u načelu NOK-a „jednakost obrazovnih mogućnosti za sve“ jer se spominju etničke, spolne, rodne ili druge društveno uvjetovanje razlike, dok su razlike utemeljene na razvojnim ograničenjima izostavljene.

Pojedinačne napomene:

- str. 9 – Potrebno je konkretizirati vezu autonomije i odgovornosti učitelja
- str. 11 – Među ključne kompetencije za CU potrebno je, osim metodičkih kompetencija, istaknuti i pedagoško-didaktičke i psihološke kompetencije
- str. 18 – Strategiju je potrebno usmjeriti prema poticanju učitelja na razvoj vlastitog ugleda i kvalitete rada kako bi se dostigla odgovarajuća razina društvenog statusa učitelja i razvoja učiteljskog zanimanja; u shemi i u točki 5 razvojnih područja nedostaje podrška učiteljima, a neki dijelovi sheme nisu povezani; u objašnjenju obilježja sustava odgoja i obrazovanja (jednake mogućnosti) nisu dovoljno jasno istaknuta djeca i učenici s teškoćama u razvoju (predlaže se uz akademske sposobnosti dodati i razvojne mogućnosti).
- str. 20 – U odlomku „Na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja...“ nedostaju stručni suradnici koji nedvojbeno također zaslužuju autonomiju djelovanja. Ne navode se djeca s teškoćama u razvoju (nije dovoljno da je kurikulum primjeren razvojnoj dobi djeteta/učenika, već i njihovim sposobnostima);
- str. 30 – U mnogim mjerama nije predviđena implementacija nalaza evaluacije. To je osobito očito u dijelu koji se odnosi na kurikulum, gdje se najprije predviđa tisak udžbenika, a tek potom eksperimentalna provedba i evaluacija, što nije logično. U mjerama 1.5.4., 1.5.5., 1.5.6., 1.5.7., 1.5.8. nisu predviđeni pokazatelji kvalitete.
- str. 39 – U mjeri 1.9.8., koja se odnosi na osposobljavanje nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika za nove modele vrednovanja, ocjenjivanja i izvještavanja u provedbi nisu uključeni učiteljski i nastavnički fakulteti.
- str. 39-40 – umjesto termina „posebne potrebe“ predlaže se termin „posebne odgojno-obrazovne potrebe“
- str. 42 – navodi se da „Znanstvena istraživanja na populacijama učenika i u međunarodnoj perspektivi ukazuju da hrvatski sustav odgoja i obrazovanja ne odlikuje visoka razina pravednosti.“ bez navođenja izvora, odnosno istraživanja, što bi trebalo navesti u fusnoti.
- U svijetu se nastoji kao najkasnija dob za polazak u osnovnu školu definirati dob od 6 godina (npr. *Education equity now! – Include all children in quality learning – Call for Action, UN UNICEF Office*), pa je potrebno razmisliti o polasku u školu djece s navršениh 6 godina, umjesto 6 godina i 6 mjeseci. Poglavlje je općenito napisano neuvjerljivo, nisu predviđene izmjene zakona, iako je polazak u školu definiran Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.
- U cjelini koja se odnosi na podizanje kvalitete rada i društvenog ugleda učitelja potrebno je dodati mjeru koja vodi zakonskom definiranju kompetencija edukatora, uključujući edukatore učitelja i nastavnika (i odgojitelja), ako i razmisliti o uvođenju licenci ili drugog odgovarajućeg modela osiguravanja kvalitete edukatora, učitelja i nastavnika (što bi se nadovezalo na mjeru 3.2.3. razvoj programa usavršavanja i podrške edukatorima učitelja....).

- str. 51 – u mjeri jeri 3.4.1. predlaže se dodati učiteljske i nastavničke fakultete, a u mjere 3.4.2. i 3.4.3. škole.
- U mjeri „institucionalizirati obrazovanje budućih ravnatelja“ potrebno je promijeniti redoslijed (najprije razvoj modela, a onda donošenje zakona). U toj je cjelini prisutno dosta nejasnih konstrukcija (Pravilnik o programu i postupku licenciranja – koga?; Pokretanje sustava (re)licenciranja za stjecanje i zadržavanje dopusnice za rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi).
- str. 56 – U 5. cilju koji se odnosi na razvoj cjelovitog sustava podrške učenicima izostavljena su djeca (rani i predškolski odgoj) i gubi se sintagma odgojno-obrazovni sustav (ta sintagma se opet pojavljuje u mjeri 5.2.). Budući da je podrška potrebna na svim razinama odgoja i obrazovanja i da ona podrazumijeva odgojno i obrazovno djelovanje, taj je propust potrebno ispraviti.
- Potrebno je razmisliti o terminu „razvojne potrebe“ jer je uvriježen termin „posebne odgojno-obrazovne potrebe“ djece/učenika. U mjeri 5.1.1. izostavljeni su socijalni pedagozi kao stručnjaci za odgoj djece/učenika s problemima u ponašanju, što je nedopustivo. Također je propušteno ozakonjivanje predloženih mjera koje su iznimno važne.
- str. 57 – Pojam socijalno osjetljive skupine potrebno je ili jasnije definirati ili upotrebljavati pojam socijalno ranjive skupine. Mjere predviđene za uspostavu cjelovitog sustava podrške djeci i učenicima u odgojno-obrazovnim ustanovama manjkave su i po kvantiteti i po kvaliteti. Nejasno je zašto se od predškolskog odgoja odmah prelazi na kraj osnovnoškolskog obrazovanja. Iako se poglavljem nastoje obuhvatiti učenički domovi i srednje škole, učenički domovi izostaju iz popisa nadležnih institucija (pri čemu naglašavamo da su škole i učenički domovi provoditelji, a nadležno je resorno ministarstvo – što se posebno odnosi na mjere 5.2.4., 5.2.5., 5.2.6., 5.2.7. i dr.). U mjeri 5.2.2. spominju se educirani školski psiholozi, odgojitelji, učitelji i nastavnici (kao da postoje i needucirani psiholozi, odgojitelji, učitelji i nastavnici). U mjeri 5.2.5. spominju se protokoli o unutrašnjoj suradnji, što ne vodi nužno željenom cilju.
- str. 58 – u mjeri „dodatni mehanizmi identifikacije savjetovanja“ opet nedostaju djeca, pa se postavlja pitanje kad podrška zapravo počinje – u školi ili u predškolskim ustanovama. Posebno je nejasno tko određuje usklađenost dodatne i dopunske nastave s potrebama učenika. Među mjerama nije predviđen razvoj različitih modela odgojno-obrazovne inkluzije (individualna nastava, nastava u malim grupama i sl.) i razvoj ranih intervencija, a nije predviđena ni evaluacija predloženih mjera.
- str. 63 – veznik *ili* u dijelu u kojem se navodi da je potrebno zaposliti odgovarajući broj stručnih suradnika i da se tim mora sastojati od stručnjaka od kojih je jedan obavezno psiholog, a drugi stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila ili pedagog... treba zamijeniti veznikom *i*.
- str. 64 – prilikom predviđanja nacionalne mreže potpore, izostavljeni su dječji vrtići, a u mjeri 5.3.9. nisu precizno definirani pokazatelji postignuća.
- str. 68 – navedeno je kako se očekuje potreba za manjim brojem učitelja i nastavnika, što ne mora biti točno, budući da se od učitelja i nastavnika očekuje da kvantitativno i kvalitativno upotpune svoj rad različitim oblicima odgojno-obrazovnog djelovanja (što proizlazi iz same Strategije). Ovdje također nije jasno o kojoj je analizi riječ.

- U cjelini koja se odnosi na strukovno obrazovanje nije jasna razlika između lokalne i regionalne samouprave i zanemarena je okolnost da je za rad jedinica lokalne i regionalne samouprave nadležno Ministarstvo uprave.
- U mjeri 6.3.4. spominje se edukacija za rad u cjelodnevnoj nastavi, a nije objašnjena razlika između cjelodnevene nastave i nastave općenito.
- Posebno neprihvatljivim ocjenjujemo poglavlje 6.4. koje se odnosi na unaprjeđivanje rada odgojno-obrazovnih ustanova u kojima se ostvaruju posebni programi odgoja i obrazovanja za učenike s teškoćama. U njemu se predviđa „razgraničiti poslove, ovlasti i financiranje što će rezultirati boljom unutarnjom organizacijom i kvalitetnijim radom“. Navedena tvrdnja je neosnovana i ne pridonosi socijalnoj inkluziji djece s teškoćama. Čak štoviše, suprotna je rezultatima recentnog istraživanja Ureda UNICEF-a za Hrvatsku koje je nedvosmisleno pokazalo da je rascjepkanost nadležnosti značajna prepreka socijalnoj inkluziji te djece. Budući da je Hrvatska ratificirala UN-ovu Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, jedina mjera koja se odnosi na djelovanje tih ustanova jest ona koja preusmjerava njihov angažman na razvoj sustava podrške redovnim školama. Naime, prema navedenom istraživanju, 25% djece s teškoćama je institucionalizirano zbog odgojno-obrazovnih potreba, iako imaju funkcionalne obitelji. Prema tome, rad posebnih ustanova nužno je jasno preusmjeriti u pružanje potpore redovnim školama i učenicima, kako bi istinski pridonijele afirmaciji inkluzivne prakse. Neosnovanom ocjenjujemo i predloženu mjeru o donošenju jedinstvenog zakona o pravima osoba s invaliditetom, kao i građenje i opremanje posebnih odgojno-obrazovnih ustanova. Osobe s invaliditetom (i djeca s teškoćama u razvoju) moraju ostvarivati svoja prava na jednakoj osnovi sa svim drugim osobama, a postojeće sustave podrške nužno je poboljšati boljom suradnjom među sustavima. One također trebaju podršku u lokalnim zajednicama u kojima žive, a ne trebaju nove građevine zbog kojih će morati napuštati vlastite obitelji da bi ostvarile svoje pravo na obrazovanje. Prema tome, umjesto posebnih škola, treba graditi obiteljske i druge centre koji će navedenim učenicima pružati potporu u redovnim školama.
- Cilj 7. „osigurati kvalitetu odgoja i obrazovanja“ vrlo je zbunjujuć, s obzirom na to da bi taj cilj trebao biti svrha Strategije. U tom cilju se javljaju mnoge mjere koje su već zastupljene u ranijim cjelinama, pa je potrebno preispitati njegovu osnovanost. Navedeno se posebno odnosi na vrednovanje i ocjenjivanje. I inače, cijelu je Strategiju potrebno urediti tako da se slične mjere grupiraju i sažmu (npr. licenciranja, analize, zakonska rješenja i sl.) kako bi Strategija postala preglednija i ostvarivija.